

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Stikstof in milieueffectrapportage

Circa 60 procent van de beschermde natuur in Nederland heeft zo'n hoge toevoer van stikstof dat kwetsbare planten en dieren worden bedreigd. Stikstof is daarmee een belangrijke oorzaak van de achteruitgang van soortenrijkdom. In deze factsheet:

- Wat is stikstof en wat doet het?
- Welke informatie over stikstof moet in het milieueffectrapport?
- Wat is het PAS en hoe neem ik het mee in het milieueffectrapport?

Wat is stikstof en wat doet het?

Het gaat om verbindingen van het chemische element stikstof (N), zoals stikstofdioxide (NO₂) en ammoniak (NH₃). Stikstof is de verzamelnaam. De meeste stikstof komt van veehouderijen. Ook komt stikstof vrij bij het verbranden van fossiele brandstoffen door bijvoorbeeld industrie en verkeer. Stikstof heeft een verzurende en/of vermestende werking en dat is schadelijk voor sommige natuur.

Vermesting en verzuring

Stikstof is een belangrijke voedingsstof voor planten. Planten groeien niet goed als ze te weinig stikstof krijgen. Door (te) veel stikstof (vermesting) groeit een aantal soorten zoals grassen, braam en brandnetel erg snel. De snelgroeiende soorten verdringen (zeldzamere) soorten die zich hebben aangepast aan voedselarme omstandigheden. Ook dieren die afhankelijk zijn van deze plantensoorten, verdwijnen.

Stikstof kan in de bodem worden omgezet in salpeterzuur, waardoor de bodem en het water verzuurt. Hierdoor gaan planten dood.

Depositie

Stikstof verspreidt zich onder andere door de lucht en komt, bijvoorbeeld als het regent, weer op de grond (depositie). Depositie komt van meerdere bronnen, vaak met ieder maar een kleine bijdrage. Elk type natuur kan wel wat stikstof aan, maar bij te veel stikstofdepositie gaat de natuur achteruit. Dit omslagpunt heet de *kritische depositiewaarde*. Een activiteit die (een beetje) meer stikstof uitstoot op natuur waar al te veel stikstof op valt en waar de kritische depositiewaarde wordt overschreden, kan daarom aanzienlijke milieueffecten hebben.

Voor de Natura 2000-gebieden is vastgelegd welke soorten en habitats beschermd worden. Hiervoor zijn instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd. Een groot aantal beschermde soorten en habitattypen is zeer gevoelig voor stikstofdepositie. Voor elk type habitat en leefgebied is de kritische depositiewaarde bekend.

Welke informatie moet in het MER?

Een milieueffectrapport (MER) beschrijft de aanzienlijke milieugevolgen van een activiteit en de maatregelen om deze effecten te voorkomen. Stikstofdepositie is zo'n aanzienlijk gevolg. Voor een plan waarbij mogelijk stikstof wordt uitgestoten, bijvoorbeeld omdat er meer verkeer komt, beschrijft het milieueffectrapport:

- De toename van stikstofdepositie door de activiteit op (beschermde) natuur. En daarbij ook de depositie op natuurgebieden buiten het plangebied.
- De bestaande stikstofdepositie (de achtergronddepositie).
- De voor verzuring en vermesting gevoelige (beschermde) natuur in de omgeving.

- De bestaande toestand van de natuur en de kritische depositiewaarden van de gevoelige habitattypen en soorten in deze gebieden.
- De cumulatieve effecten op de natuur van alle stikstofdepositie inclusief die van alle bronnen die samen het voornemen vormen. Ook andere voorgenoemen projecten moeten worden meegenomen.
- De mitigerende (bron)maatregelen en alternatieven om stikstofdepositie te voorkomen die redelijkerwijs mogelijk zijn.

Dit geldt voor zowel projecten als plannen.

Depositie op buitenlandse Natura 2000-gebieden

In de ons omringende landen gelden andere beoordelingskaders voor stikstofdepositie. Volgens de rechter mogen deze kaders worden gebruikt in Nederlandse milieueffectrapporten.

Programma aanpak stikstof (PAS)

Het Programma aanpak stikstof (PAS) is sinds 1 juli 2015 in werking. Met het PAS wil de overheid maatregelen nemen om de stikstofdepositie te verlagen. Ook worden herstelmaatregelen genomen in en rond Natura 2000-gebieden om de kwaliteit van deze gebieden te verbeteren. Dit betekent dat ontwikkelingsruimte komt voor activiteiten die stikstofdepositie kunnen veroorzaken op gevoelige Natura 2000-gebieden, en dat op termijn de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden kunnen worden behaald.

Voor het PAS heeft iedere provincie eigen beleidsregels uitgewerkt. Zo hebben bijvoorbeeld enkele provincies de hoeveelheid ontwikkelingsruimte begrensd die aan één bedrijf kan worden toegekend, of de hoeveelheid ontwikkelingsruimte begrensd die per jaar kan worden toegekend.

AERIUS is het instrument van het PAS waarmee stikstofberekeningen kunnen worden gedaan voor projecten en plannen. Aanmelding bij het PAS voor projecten gebeurt ook via AERIUS.

PAS in het milieueffectrapport

Soms kan een plan of project negatieve effecten hebben op effectiviteit van herstelmaatregelen die in het kader van het PAS worden genomen. In sommige gebieden wordt bijvoorbeeld de waterhuishouding verbeterd om zo de kwaliteit van een Natura 2000-gebied te verbeteren.

Saldering en PAS

Bij salderen wordt de toename van stikstofdepositie op een habitatype door een nieuwe activiteit verrekend met de afname van stikstofdepositie door een andere, stoppende of krimpende, activiteit.

Extern salderen betekent dat de afname afkomstig is van een bron buiten het project dat de toename veroorzaakt. Met inwerkingtreding van het PAS is externe saldering voor projecten niet meer mogelijk.

Intern salderen dat is saldering binnen een project, zoals het vervangen van een oude stal door een grotere, maar schonere stal. Intern salderen is nog wel mogelijk.

Als drainage onderdeel is van een project, kan dit een negatief effect hebben op de verbetering van de waterhuishouding. Beschrijf dergelijke negatieve effecten van het plan of project op de herstelmaatregelen in het milieueffectrapport.

Daarnaast is het belangrijk dat het rapport beschrijft of voldoende ontwikkelingsruimte beschikbaar is in het PAS voor de depositietoename door het project of plan. Voeg daarom de AERIUS-berekeningen toe in het rapport.

Hoewel het PAS alleen bedoeld is voor projecten, heeft het ministerie van LNV een *Handreiking passende beoordeling stikstofaspecten bestemmingsplannen* geschreven die laat zien hoe het PAS ook toepasbaar is voor plannen.

Benut onze kennis

Heeft u een vraag of stikstof en milieueffectrapportage? Bel of mail ons. Wij staan u graag te woord.

- Willemijn Smal: 030 234 76 24 – wsmal@eia.nl
- Gijs Hoevenaars: 030 234 76 48
ghoevenaars@eia.nl

Als u wilt weten of u een passende beoordeling moet maken, neem dan contact op met het ministerie van LNV.